ÎNTREBAREA NEGATIVĂ CU CITIRE AFIRMATIVĂ ÎN DISCURSUL POLITIC

ELENA ALBU
Şcoala doctorală a Facultăţii de Litere, Universitatea din Bucureşti

1. ***Introducere***

Comunicarea de faţă îşi propune să discute întrebarea negativă cu citire afirmativă (ONI – „outside negation interrogative") în discursul politic, în vederea identificării principalelor trăsături ale acestei strategii comunicative şi a sublinierii funcţiilor pe care aceasta le îndeplineşte la nivel discursiv. Ne interesează, de asemenea, modalitatea de funcţionare a ONI, precum şi identificarea fenomenelor antrenate în actualizarea şi în interpretarea sa.

Suportul teoretic al discuţiei de faţă îl reprezintă teoria relevanţei, în cadrul căreia comunicarea verbală este interpretată ca fiind un proces cognitiv, de natură ostensiv-inferenţială, în care contextul şi intenţia comunicativă ocupă un rol fundamental.

ONI apare utilizată exclusiv în varianta dialogică a discursului, întrucât presupune prezenţa a cel puţin doi participanţi la interacţiune, implicând perechea de adiacenţă întrebare-răspuns. Ca urmare a acestei constrângeri la nivel discursiv, corpusul analizat este constituit dintr-un set de interviuri şi de dezbateri politice, organizate în jurul a două momente semnificative din viaţa politică românească: suspendarea din funcţie a preşedintelui (perioada aprilie−mai 2007) şi campania electorală pentru alegerile prezidenţiale (perioada octombrie−noiembrie 2009). Trebuie menţionat faptul că am optat pentru analiza atât a schimburilor de replici dintre moderator şi politician, cât şi a celor dintre doi sau mai mulţi politicieni în cursul unei dezbateri directe, faţă în faţă.

Lucrarea este structurată în trei părţi, fiecare dintre acestea discutând întrebarea negativă cu citire afirmativă din perspective diferite. Prima parte îşi propune să discute particularităţile ONI prin raportarea la clasa mai largă din care aceasta face parte, dar şi prin comparaţie cu un alt subtip al întrebării negative. Cea de-a doua parte are un pronunţat caracter teoretic, trasând liniile generale ale teoriei relevanţei asupra comunicării verbale, pe de o parte, şi încercând să demonstreze că ONI reprezintă un rezultat al naturii inferenţiale a comunicării verbale, pe de alta. Ultima secţiune are un caracter aplicativ, subliniind principalele funcţii pe care ONI le îndeplineşte şi valorile pe care le are la nivel discursiv.

2. ***ONI – o perspectivă pragmatică***

2.1. Aspecte teoretice preliminare

Întrebarea negativă cu citire afirmativă (ONI) împreună cu întrebarea negativă cu citire negativă (INI – „inside negation interrogative") reprezintă subtipuri ale întrebării negative (NI – „negative interrogative") (Ladd 1981). Întrucât fac parte din aceeaşi categorie pragmatică, cea a

BDD-V845 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:16 UTC)

întrebărilor negative, cele două categorii menţionate prezintă un set de trăsături comune, specifice categoriei mai largi în care sunt incluse.

Încă de la început, trebuie menţionat faptul că distincţia între întrebările negative (NI) şi întrebările pozitive (PI – „positive interrogative") are la bază criteriul sintactic. Astfel, întrebarea negativă are integrat sintactic în grupul verbal operatorul negativ *nu*, în timp ce întrebarea pozitivă dispune de un verb utilizat la formă afirmativă.

Dacă aspectul sintactic conduce către o împărţire formală în cele două tipuri de întrebări, un rol fundamental în clasificarea acestora îl are criteriul pragmatic, şi anume raţiunea pentru care aceste structuri sunt utilizate în discurs de către vorbitori. Cu alte cuvinte, funcţiile pe care le îndeplinesc, rolurile pe care le au, scopul cu care sunt folosite, precum şi informaţiile cu privire la contextul situaţional şi comunicativ pe care le deţin vorbitorii contribuie în mod decisiv la o delimitare clară a acestor întrebări.

În ceea ce priveşte scopul utilizării lor, se poate spune că, prin intermediul întrebării pozitive, se cer informaţii cu privire la anumite aspecte care vizează conţinutul, acestea neexistând în universul enciclopedic al vorbitorului care lansează întrebarea. PI are un caracter nemarcat, fiind neutră din punctul de vedere al implicării emoţionale şi atitudinale a locutorului. La polul opus, NI nu reprezintă o cerere pentru suplinirea unor goluri informaţionale, ci este utilizată în vederea confirmării sau a infirmării unor opinii pe care vorbitorul le deţine deja. În acest caz, locutorul dispune de un background informaţional bogat, aspect care determină o puternică implicare şi un grad ridicat de subiectivitate din partea acestuia, care doreşte conformarea sau, dimpotrivă, disocierea faţă de linia discursivă existentă, iniţiată de interlocutorul său.

În concluzie, se poate afirma că întrebarea negativă prezintă interes prin funcţiile, rolurile şi scopul cu care este utilizată, întrucât nu se pun sub semnul întrebării informaţii privind conţinutul caracterizat prin condiţiile de adevăr. Ceea ce este supus interpretării este intenţia cu care locutorul lansează o astfel de întrebare, în vederea satisfacerii aşteptărilor sale comunicative.

2.2. Particularităţile ONI

Cele două subtipuri ale întrebării negative, ONI şi INI, reprezintă, de fapt, două citiri ale acesteia, citiri compatibile cu natura răspunsului aşteptat de vorbitor. Trebuie menţionat că, în literatura de specialitate, s-au înregistrat mai multe direcţii de analiză a întrebării negative, direcţii compatibile cu diferite criterii de interpretare. În lucrarea de faţă, ne oprim asupra perspectivei oferite de R. Ladd (1981) şi asupra direcţiei de cercetare iniţiată de B. Reese (2006).

Clasificarea propusă de Ladd[1] are la bază un criteriu de natură sintactică, autorul discutând întrebarea negativă în funcţie de domeniul negaţiei. În cazul întrebării negative cu citire afirmativă, negaţia se află în afara propoziţiei al cărei conţinut este pus sub semnul întrebării.

ONI reprezintă întrebarea negativă care este orientată către un răspuns afirmativ din perspectiva vorbitorului. Se poate spune că, în momentul lansării întrebării, vorbitorul se aşteaptă la un răspuns pozitiv din partea locutorului, calificând ca adevărat conţinutul despre care are deja anumite păreri. Ceea ce este supus interogaţiei în acest caz este opinia vorbitorului despre propoziţia P. Schematic, ONI poate fi glosată sub forma: [*nu* (*P*)*?*], unde P reprezintă propoziţia afirmativă compatibilă cu convingerea, cu părerea pe care o are locutorul.

[1] Reese păstrează terminologia propusă de Ladd, dar o foloseşte în concordanţă cu perspectiva pe care o propune.

BDD-V845 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:16 UTC)

În exemplul următor[1] întrebarea negativă este orientată către o citire afirmativă, întrucât B ştia, deţinea informaţiile că [*Jane vine*] şi că [*Jane este sintactician*]:

(1) A: *Niciun sintactician nu vine la întâlnire*
B: *Nu vine Jane?*

Cu alte cuvinte, B avea o părere deja formată, respectiv [*Jane vine*], scopul întrebării fiind diferit de cel prin intermediul căruia se cer informaţii.

Comparativ, negaţia din INI se află în interiorul propoziţiei al cărei conţinut este supus interogaţiei. INI reprezintă întrebarea negativă, care este orientată către un răspuns negativ din perspectiva vorbitorului. Acesta deţine un anumit set de informaţii, care se dovedeşte a fi necorespunzător cu datele situaţiei de comunicare existente. Ca rezultat al acestui aspect, este declanşată inferenţa *–P*, corespunzătoare informaţiei nou achiziţionate. Ceea ce este supus interogaţiei, în acest caz, este inferenţa *–P*.

Întrebarea negativă din exemplul anterior poate primi şi o citire negativă, în situaţia în care informaţiile deţinute de locutor ar fi diferite. Şi anume, dacă locutorul ar fi presupus că măcar Jane va veni la conferinţă. În urma replicii lui A şi având aceste presupuneri, B trage noua concluzie (inferenţa −P) că [*nici Jane nu vine*].

Spre deosebire de Ladd, Reese nu consideră criteriul sintactic ca fiind responsabil pentru distincţia dintre cele două citiri ale întrebării negative, şi propune soluţia conform căreia delimitarea celor două tipuri s-ar realiza în funcţie de forma logică a discursului. Acest raţionament se bazează pe faptul că vorbitorul are deja un răspuns în momentul lansării structurii interogative, acesta adăugând, de fapt, o informaţie suplimentară în structura logică a discursului. În vederea susţinerii perspectivei sale, Reese propune o descompunere a sensului întrebării negative cu citire afirmativă, proces în urma căruia sunt identificate mai multe acte.

Actul de „respingere”[2] este considerat definitoriu, întrucât prin intermediul ONI are loc respingerea unui anumit aspect, ce poate viza atât conţinutul informaţional, cât şi presupoziţiile, implicaturile, aspecte ale sensului sau alte informaţii gramaticale. Ceea ce trebuie subliniat este faptul că întrebarea negativă cu citire afirmativă nu pune sub semnul întrebării un aspect nou introdus în discurs, ci supuse interogaţiei sunt diferite aspecte ale unor secvenţe discursive anterioare.

Intonaţia reprezintă un element care conduce către recunoaşterea intenţiei de respingere. Aceasta nu este cea obişnuită, neutră, ci se caracterizează printr-un contur final de tipul descendent-ascendent.

Trăsătura de respingere a unor aspecte ale informaţiei gramaticale este completată de actul „corectării”, care, ca şi cel al respingerii, se aplică unei unităţi discursive anterioare, care aparţine unui alt vorbitor sau chiar vorbitorului curent, dar într-un alt moment, diferit de cel al enunţării. Scopul aplicării acestui act este clarificarea poziţiei şi a părerilor vorbitorului.

În concluzie, ONI reprezintă o strategie comunicativă bine delimitată în plan discursiv, având un caracter independent, caracterizat prin complexitate şi diversitate structurală.

3. *ONI – produs al metareprezentării*

Dacă în secţiunea anterioară am propus o „fizionomie” a ONI, în această parte atenţia noastră se concentrează asupra modului de realizare şi de interpretare a acesteia. Discuţia are

[1] Exemplul este preluat din Reese (2006: 346).

[2] Trăsătura „respingere” desemnează conceptul de „denial” în limba engleză, identificat şi în cazul negaţiei metalingvistice.

BDD-V845 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:16 UTC)

loc în cadrul teoretic schiţat de teoria relevanţei, conform căreia metareprezentarea constituie fenomenul cognitiv responsabil pentru actualizarea ONI în discurs. Pentru a oferi o panoramă completă asupra acestei strategii, vom indica principalele direcţii propuse de teoria relevanţei, vom aborda fenomenul metareprezentării şi conceptele pe care le implică acesta la nivel discursiv: uz interpretativ, reluare în ecou şi exprimarea unei atitudini.

3.1. Teoria relevanţei

Teoria relevanţei oferă un cadru teoretic care poate explica modalitatea de actualizare şi de interpretare a ONI. Spre deosebire de teoria tradiţională a codului, care interpretează comunicarea ca pe un act prin intermediul căruia vorbitorul îşi codează un anumit gând într-un enunţ, decodat apoi de către interlocutor, teoria relevanţei priveşte comunicarea ca pe un act pe care vorbitorul îl realizează prin producerea unui enunţ, văzut ca o interpretare publică a unuia dintre gândurile sale, pentru înţelegerea căreia interlocutorul construieşte o interpretare mentală. Pe scurt, cognitiviştii postulează ideea conform căreia „un enunţ este expresia interpretativă a unui gând al vorbitorului", pentru înţelegerea căruia interlocutorul face o presupunere de interpretare privind intenţia informativă a vorbitorului (Sperber şi Wilson 1986/1995).

Relevanţa este o proprietate a rostirilor şi a altor *input*-uri în vederea generării proceselor cognitive. Un *input* este relevant atunci când este pus în relaţie cu anumite presupuneri contextuale disponibile, pentru a crea efecte cognitive pozitive. În abordarea noastră, cel mai important tip de efect cognitiv este implicaţia contextuală, deductibilă pe baza interacţiunii dintre *input* şi context.

Teoria relevanţei postulează două principii, „Principiul cognitiv al relevanţei" şi „Principiul comunicativ al relevanţei", conform cărora cogniţia umană tinde spre maximizarea relevanţei şi, respectiv, cu cât efectele cognitive sunt mai mari şi efortul de procesare este mai mic, cu atât relevanţa acelui *input* este mai mare pentru un anumit individ în acel moment. Enunţurile au un statut special în rândul *input*-urilor cognitive, prin faptul că ele creează aşteptări ale relevanţei din partea interlocutorului. De obicei, un enunţ creează atât prezumţii privind o relevanţă optimă, cât şi aşteptări dependente contextual în legătură cu tipul implicaţiilor.

În ceea ce priveşte operaţia de procesare pragmatică, trebuie menţionat că interlocutorul interpretează enunţul ca pe indiciu despre intenţiile vorbitorului, consumând cât mai puţin efort în construirea unei interpretări şi oprindu-se atunci când prezumţia de relevanţă este satisfăcută.

3.2. Fenomenul metareprezentării

Metareprezentarea constituie un fenomen de natură cognitivă, ce joacă un rol important în conturarea arhitecturii minţii umane. La baza acestui fenomen stă noţiunea de *reprezentare*, concept în înţelegerea căruia se pleacă de la ideea conform căreia oamenii „folosesc un obiect pentru a reprezenta un alt obiect" (Noh 2000: 72).

Premisa principală pe care modelul cognitivist o adoptă în legătură cu actul de comunicare, conform căreia „orice enunţ ilustrează o interpretare a gândului vorbitorului" (Sperber şi Wilson 1986/1995: 231), constituie fundamentul acestui fenomen. Între obiectul original şi reprezentarea sa se stabileşte o legătură, pe baza unor proprietăţi comune, legătură cunoscută sub denumirea de *relaţie de asemănare*. Aceasta poate varia, fiind stabilită în funcţie de numărul de proprietăţi comune.

Schematic, metareprezentarea ilustrează modalitatea de *reprezentare a unei reprezentări*, unde prima reprezentare este „de ordin înalt", iar cea de-a doua, „de ordin scăzut"

BDD-V845 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:16 UTC)

(Wilson 2000: 127), între cele două existând, de asemenea, „o relaţie de asemănare” (Wilson 2000: 143).

Au fost identificate două tipuri de asemănări, care generează două uzuri: *interpretativ*, constituind asemănarea în conţinut sau în formă propoziţională şi *metalingvistic*, reprezentând asemănarea în formă gramaticală.

Atenţia noastră se opreşte asupra *interpretării de gradul al doilea*, situaţie în care gândul vorbitorului este el însuşi utilizat pentru a metareprezenta un alt gând sau o altă rostire, cu care se aseamănă. Dacă reprezentarea de ordin înalt este redată printr-un set de enunţuri sau de gânduri, în ceea ce priveşte natura reprezentării de ordin scăzut, au fost identificate mai multe tipuri prin intermediul cărora aceasta se manifestă: *publică* (enunţuri), *mentală* (gânduri) şi *abstractă* (propoziţii) (Wilson 2000: 130). Altfel spus, înţelegerea şi comunicarea verbală constau în formarea unei metareprezentări dintr-o reprezentare a vorbitorului cu referire la altă reprezentare, sub forma unor enunţuri, propoziţii, gânduri, păreri sau presupuneri existente sau potenţiale, atribuite unui persoane, în manieră implicită sau explicită. Cu alte cuvinte, metareprezentarea aduce în prim-plan reprezentarea unei viziuni subiective a unui individ asupra elementelor realităţii, asupra unor stări de fapte, lucruri, comportamente, acţiuni sau alte enunţuri, gânduri sau presupuneri.

3.3. Statutul enunţurilor interogative

Enunţurile interogative au un statut aparte în cadrul teoriei relevanţei. Contrar părerii tradiţionale, trebuie subliniat faptul că nu există o corespondenţă între forma sintactică şi tipul întrebării, ci se poate spune doar că există indici lingvistici, care orientează interpretarea în direcţia dorită de locutor.

Conform dezideratelor teoriei relevanţei şi, implicit, uzului interpretativ, enunţurile interogative pot fi schematizate astfel: „forma propoziţională a unui enunţ este o interpretare a unei reprezentări mentale a locutorului, care poate fi înţeleasă ca o interpretare a unei reprezentări dezirabile, aşteptate” (Sperber şi Wilson 1986/1995: 252).

În procesul de interpretare a enunţurilor interogative, interlocutorul recuperează forma logică şi o integrează într-o descriere de forma „locutorul întreabă Wh-P”, unde Wh-P reprezintă întrebarea în formă indirectă.

Au fost identificate mai multe modalităţi de descompunere a enunţurilor interogative în părţi componente în funcţie de tipul acestora. Astfel, întrebările polare au atât formă logică, cât şi formă propoziţională plină, în timp ce întrebările de tipul „wh-” au formă logică, dar forma propoziţională este incompletă.

Concret, enunţurile interogative sunt interpretări ale răspunsurilor pe care vorbitorul le priveşte ca relevante, dacă sunt adevărate. În cazul întrebărilor polare, ceea ce este comunicat este faptul că gândul interpretat de P (forma propoziţională) este relevant dacă este considerat adevărat.

Având ca punct de plecare datele teoretice prezentate, se poate afirma că ONI constituie un tip de întrebare polară cu structură negativă, care are atât o formă logică, cât şi o formă propoziţională plină. Această particularitate subliniază încă o dată faptul că vorbitorul nu doreşte să afle anumite informaţii, ci are cu totul o altă intenţie comunicativă. De obicei, locutorul apelează la ONI pentru a-şi provoca interlocutorul în vederea impunerii poziţiei sale, a punctului său de vedere, în detrimentul celor ale interlocutorului.

În afara uzului interpretativ, care constituie o trăsătură esenţială a ONI, pe baza căruia se poate actualiza la nivel comunicativ, această strategie poate antrena şi alte concepte care contribuie la forma de actualizare, precum uzul atributiv, reluarea în ecou sau exprimarea unei atitudini.

BDD-V845 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:16 UTC)

Uzul atributiv subliniază faptul că interpretarea iniţială a gândului, reprezentarea iniţială nu aparţine vorbitorului, fiind invocată de un alt locutor. Există şi posibilitatea coincidenţei locutorilor, însă intervenţiile acestora trebuie să fi avut loc în momente distincte, diferite de cel al enunţării. Reluarea în ecou este asociată exprimării unei atitudini, de adeziune sau de respingere, faţă de anumite secvenţe sau informaţii discursive anterioare (informaţii de conţinut, presupoziţii, implicaturi, presupuneri, gânduri).

Aceste particularităţi au fost anticipate în discuţia despre actele (de respingere, de corectare) care intră în componenţa ONI. Trebuie menţionat că legătura care se stabileşte între actele din structura ONI şi conceptele care stau la baza actualizării strategiei la nivel comunicativ nu este arbitrară, unele venind în completarea celorlalte.

În concluzie, se poate afirma că există o legătură strânsă între teoria relevanţei, fenomenul metareprezentării şi ONI. Astfel, este limpede că ONI constituie o actualizare a fenomenului metareprezentării, prin faptul că reprezintă o interpretare a unui gând, diferit de cel al vorbitorului, verbalizat de către locutor în enunţul interogativ, faţă de care acesta îşi exprimă şi o anumită atitudine.

Exemplul următor este edificator în acest sens, permiţând identificarea trăsăturile menţionate anterior:

(2) A. Emil Boc: Aceste corectări se fac în permanenţă. Vreau să ştiţi că aceste observaţii ale Consiliului Legislativ − o parte dintre ele deja au fost incluse în forma care a fost trimisă la Parlament, o parte se vor face în aceste zile. Se fac aceste corecturi. Este un departament şi un compartiment care se ocupă numai de aceste corelări tehnice pentru a pune în acord legea. Acum mai discutăm în continuare soluţii de fond, acolo unde se impune pentru a le analiza, pentru a avea ce mai bună lege cu putinţă. Şi o vom avea.
B. Luca Niculescu: *Nu este un semn că aceste legi au fost făcute în pripă?* Că dacă forma arată aşa, cum arată fondul te poţi întreba.
A. Emil Boc: Vă asigur că de aceea avem o săptămână la dispoziţie, pentru a pune şi forma în acord cu Fondul. (Emisiunea *Tema zilei*, invitat Emil Boc, 09.09.2009)

Încă de la început, se poate observa că vorbitorul B, reprezentat de persoana moderatorului, are deja o opinie formată în momentul în care lansează întrebarea. El nu doreşte să afle anumite informaţii, întrucât are deja un răspuns (acesta este de părere că legile au fost făcute în pripă). Intenţia sa prin utilizarea acestei întrebări este să atragă atenţia politicianului, să îi semnaleze anumite nereguli survenite în elaborarea legilor menţionate.

Ceea ce este interesant în exemplul prezentat este faptul că moderatorul nu îşi exprimă o părere personală, ci pare să fie purtătorul de cuvânt al masei largi a populaţiei. Cu alte cuvinte, nu sunt reluate în ecou în întrebarea negativă anumite declaraţii, ci sunt reluate în ecou părerile şi gândurile oamenilor în general. Dovada acestui aspect o reprezintă răspunsul oferit de politician (*Vă asigur că de aceea avem o săptămână la dispoziţie pentru a pune şi forma în acord cu Fondul*), care sesizează atitudinea de reproş şi de disociere şi încearcă să transmită asigurări populaţiei. Politicianul nu oferă un răspuns direct, prin *da* sau *nu* la întrebarea moderatorului, ci preferă, pentru păstrarea poziţiei, deşi răspunsul este unul afirmativ, o formulare indirectă a acestuia, oferind o multitudine de detalii.

La polul opus, INI nu reprezintă o respingere a unui conţinut informaţional anterior, ci poate fi interpretată ca o practică discursivă de verificare a unui conţinut informaţional, vorbitorul deţinând deja răspunsul („check-move for confirmation”). Răspunsul oferit la o astfel de întrebare poate repeta conţinutul prezentat anterior sau poate aduce informaţii suplimentare.

Secvenţa următoare subliniază caracteristicile identificate anterior:

BDD-V845 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:16 UTC)

(3) A. Traian Băsescu:...am o rugăminte. Unde aţi văzut pe bileţel solicitarea mea? Daţi-mi o probă. Deci, de unde aţi tras concluzia că eu îi ceream SRI-ului informaţii despre judecătorii Curţii Constituţionale?
B. Mihai Voicu: Dar ce scria pe bileţel?
A. Traian Băsescu: Deci, eu nu am văzut acel bileţel, decât ştiu că a prezentat domnul Geoană un bileţel.
B. Mihai Voicu: *Nu l-aţi văzut?*
A. Traian Băsescu: Nu. Nu am văzut niciodată acel bileţel, acele notiţe. În modul cel mai sincer, deci, discutăm lucruri importante şi vă întreb pe dumneavoastră: unde aţi văzut sau de unde aţi tras concluzia că acel bilet îmi era destinat? Dacă îmi era destinat, ajungea la mine, şi nu la Mircea Geoană. (Emisiunea *Ediţie specială*, invitat Traian Băsescu, 18.05.2007)

Nici în această situaţie B nu cere anumite informaţii, ci doreşte doar să îşi confirme o părere pe care o are deja, părere conturată în urma replicii anterioare a lui A: *eu nu am văzut niciodată acel bileţel*. Prin urmare, în această întrebare negativă sunt reluate în ecou declaraţiile anterioare ale interlocutorului, faţă de care vorbitorul îşi exprimă o atitudine de uimire.

4. *Funcţii şi valori*

În această secţiune ne propunem să discutăm principalele funcţii şi valori pe care întrebarea negativă cu citire afirmativă le îndeplineşte în discursul politic. Trebuie menţionat faptul că tipul de discurs ales este unul complex, caracterizat prin dinamism şi varietate, aspecte care imprimă strategiei comunicative la care ne referim un statut special.

Din punctul de vedere al valorilor şi al funcţiilor îndeplinite, exemplul următor prezintă un interes aparte. Replica lui B nu poate fi interpretată ca o cerere de informaţii, întrebarea fiind produsul unor inferenţe, rezultate din datele contextuale:

(4) A. Traian Băsescu: De asemenea, ofiţeri de Securitate s-au regăsit foarte mulţi cu numele şi ei, parte din ei aflându-se în Parlament. Condamnarea comunismului, a crimelor comunismului, a fost un lucru care a deranjat şi aţi văzut zgomotul care s-a făcut. Unii s-au manifestat acolo, alţii s-au manifestat în interiorul partidelor, ca domnul Iliescu, domnul Hrebenciuc, mulţi alţii, care au fost...
B. Mihai Voicu: O paranteză, domnule preşedinte, domnul Iliescu, care a votat în favoarea legii lustraţiei, în Senat.
A. Traian Băsescu: Foarte bine. Deci, nu...
B. Mihai Voicu: *Şi atunci, nu este o contradicţie?*
A. Traian Băsescu: Nu, nu văd o contradicţie. (Emisiunea *Ediţie specială*, invitat Traian Băsescu, 18.05.2007)

Interesantă este maniera în care este prezentată atitudinea moderatorului cu privire la subiectul discutat. Prin intermediul întrebării negative, B îi atrage atenţia lui A, îl sancţionează, semnalându-i anumite neconcordanţe survenite în replicile acestuia. Se poate spune că replica lui B constituie o acuzaţie formulată în mod indirect. La crearea acestui efect o contribuţie aparte o au nuanţa consecutivă a replicii, care transmite o valoare de certitudine, şi conjuncţia *şi*, care subliniază natura asertivă.

Prezenţa lui *şi* adverbial, în calitate de declanşator de presupoziţii, poate fi observată în exemplul următor:

BDD-V845 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:16 UTC)

(5) A. Crin Antonescu: Era un clivaj între ziariştii care slujeau cauza democratică, principiile, ideile democratice şi indirect, poate şi forţele democratice, şi cei care făceau apologia FSN-ului, a lui Iliescu. Erau motive politice solide. Acum au ieşit la iveală lupte, tensiuni, chiar mizerii de cu totul altă natură şi este unul din efectele stării de spirit pe care Traian Băsescu a inoculat-o din poziţia proeminentă pe care a avut-o politic şi mediatic.
B. *I.L.: Nu este şi responsabilitatea jurnaliştilor?*
A. Crin Antonescu: Dacă ar trebui să fac în sinea mea o listă de vinovaţi pentru ceea ce cred că a fost rău în această perioadă, Traian Băsescu nu ar fi nici pe departe primul. Îi pot reproşa unui om politic atât cât aştept de la un om politic. Există oameni de la care am aşteptări mai mari şi a căror acţiune este mai importantă pe termen lung. Aceşti oameni de la care am aşteptat să fie modele, instanţe, să stabilească criterii în această societate zbuciumată au capotat cu mult mai lamentabil decât Traian Băsescu. El este un animal politic care a găsit organismul insuficient de puternic imunologic şi a atacat. Nu pot să-i reproşez asta lui. E ca şi cum ai reproşa lupului că a mâncat oile şi nu ciobanilor că nu au păzit stâna. (*Evenimentul zilei*, *Interviu 2+1*, 04.09.2009)

Ca şi în cazul exemplelor anterioare, B nu cere informaţii, întrucât are conturată o părere, în urma inferenţelor rezultate din interpretarea datelor contextului comunicativ. Atitudinea lui B este de aparent dezacord faţă de declaraţiile politicianului, acesta calificându-le ca limitate şi subiective. Prin urmare, prin intermediul întrebării negative, B îi atrage atenţia lui A că există şi alţi vinovaţi, înregistrându-se o reacţie de disociere în relaţia dintre cei doi participanţi la dialog.

Ca o consecinţă a faptului că obiecţia lui B este plauzibilă, A nu o poate nega şi îşi reorientează poziţia, reformulând problema Totuşi, acesta nu îşi exprimă acordul direct, ci alege să ofere un răspuns lung, care conţine multe detalii şi informaţii suplimentare.

Evitarea unui răspuns direct caracterizează şi exemplul următor:

(6) A. Emil Boc: Eu sper să candideze, dar decizia îi aparţine. Decizia este suverană, a preşedintelui. Din punctul nostru de vedere, candidatul pe care îl susţinem este preşedintele în exerciţiu.
B. Luca Niculescu: *Nu vă încurcă puţin faptul că îşi amână o declaraţie privind o eventuală candidatură?* Adică în organizarea campaniei electorale, mă refer.
A. Emil Boc: Păi un preşedinte în exerciţiu nu are nevoie să-şi facă precampanie. Ceilalţi care se încălzesc au nevoie de antrenament suplimentar pentru a intra în cursă.
B. Luca Niculescu: *Dar pe dumneavoastră nu vă încurcă?*
A. Emil Boc: Din moment ce este preşedinte în exerciţiu, nu. (Emisiunea *Tema zilei*, invitat Emil Boc, 09.09.2009)

Intenţia comunicativă a moderatorului este de a-l provoca pe interlocutorul său să ofere un răspuns direct, clar la insinuarea lansată prin utilizarea întrebării negative cu citire afirmativă. B doreşte să afle poziţia politicianului în raport cu evenimentele care au loc, motiv pentru care insistă asupra întrebării. Politicianul decodează intenţia acestuia şi încearcă să o evite în primă instanţă, dar trebuie să o să accepte a doua oară.

În concluzie, ONI apare utilizată într-o varietate de situaţii, îndeplinind multe roluri şi servind unor scopuri diferite. În acest sens, elementele comune identificate la nivelul exemplelor discutate sunt reprezentate de respingerea în prima fază a declaraţiilor anterioare ale interlocutorului, de încercarea locutorului de a impune partenerului său de discuţii o altă direcţie de interpretare, pentru a culmina cu provocarea interlocutorului în vederea renunţării la poziţia adoptată şi a aderării acestuia la un nou punct de vedere.

BDD-V845 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:16 UTC)

5. ***Concluzii***

Întrebarea negativă cu citire afirmativă reprezintă o strategie comunicativă eficientă la nivelul discursului politic, îndeplinind o varietate de funcţii, compatibile cu intenţia comunicativă a locutorului.

Am discutat acest tip de întrebare dintr-o perspectivă pragmatică, analizând maniera de funcţionare a ONI, circumstanţele în care apare utilizată precum şi motivele pentru care locutorul o foloseşte. Am demonstrat că ONI constituie o actualizare a fenomenului metareprezentativ, aspect care subliniază existenţa mai multor niveluri discursive, a mai multor locutori şi a mai multor voci, care sunt reunite în enunţurile vorbitorului.

În ciuda complexităţii sale, se poate spune că ONI reprezintă un fapt de limbă care nu necesită niveluri suplimentare pentru decodare, aceasta fiind doar rezultatul caracterului inferenţial al actului de comunicare. Interpretarea adecvată este consecinţa relaţiei ce se stabileşte între presupunerile contextuale existente şi principiile pragmatice enunţate de teoria relevanţei.

BIBLIOGRAFIE

Bonami, Olivier, Patricia Cabredo Hofherr (eds.), 2006, *Empirical Issues in Syntax and Semantics*, 6.

Carston, Robyn, 1996, „Metalinguistic negation and echoic use", *Journal of Pragmatics*, 25, p. 309−330.

Carston, Robyn, 2002, *Thoughts and Utterances: The Pragmatics of Explicit Communication*, Oxford, Blackwell.

Horn, Laurence, 1991, „Duplex negatio affirmat...: The economy of double negation", *Chicago Linguistic Society*, 27, 2, p. 80−106.

Ladd, Robert, 1981, „A First Look at the Semantics and Pragmatics of Negative Questions and Tag Questions", *Proceedings of Chicago Linguistics Society (CLS)*, 17, p. 164−171.

Noh, Eun-Ju, 2000, *Metarepresentation. A Relevance-Theory Approach*, Amsterdam/ Philadelphia, John Benjamins.

Reese, Brian J., 2006, „The Meaning and Use of Negative Polar Interrogatives", în Bonami, Cabredo Hofherr (eds.), 2006: 331−354.

Romero, Maribel, Chung-Hye Han, 2004, „On Negative Yes/No Questions", *Linguistics and Philosophy*, 27, p. 239−273.

Sperber, Dan (ed.), 2000, *Metarepresentations: A multidisciplinary perspective*, Oxford, Oxford University Press.

Sperber, Dan, Deidre Wilson, 1986/1995, *Relevance. Communication and cognition*, Oxford, Blackwell Publishing.

Wilson, Deidre, 2000, „Metarepresentation in Linguistic Communication", în Sperber (ed), 2000: 411−448.

The Outside Negation Reading in Political Discourse

The aim of this paper is to discuss the behavior of outside negation reading of the negative question. We have offered a pragmatic account of the properties of both outside and inside reading of negative questions in order to highlight the importance of this communicative strategy in the political discourse. We have also identified ONI as a subtype of metarepresentation in terms of relevance theory.

BDD-V845 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:16 UTC)